

Projekt Branje ne pozna meja kot dejavnik spodbujanja branja

Reading without Borders Project as a Reading Promotion Factor

Leonida Babič

Izveček

Bralni projekti predstavljajo pomemben dejavnik spodbujanja branja. Med projekti, ki spodbujajo branje, so projekt Branje ne pozna meja, Rastem s knjigo, Noč knjige, Nacionalni mesec skupnega branja, Beremo skupaj ter vrsta drugih. Projekt Branje ne pozna meja sega v leto 2013, ki ga je evropska organizacija za promocijo branja EU READ razglasila za evropsko leto glasnega branja. Branje ne pozna meja je mednarodni slovensko-hrvaški projekt, katerega nosilca sta Zveza bibliotekarskih društev Slovenije in Hrvatsko knjižničarsko društvo. Projekt se izvaja v šolskih knjižnicah. Namen projekta je spodbujati učence, da bi jim vsakodnevno branje postalo navada, s cilji razvijanja bralnih veščin in spretnosti, različnih vrst pismenosti, kritičnega mišljenja ter bogatenja besednega zaklada. Končni rezultat projekta pa je razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja.

Ključne besede:

bralni projekti, spodbujanje branja, Branje ne pozna meja, Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

UDK: 028.5:027.8

Keywords:

reading projects, reading promotion, Reading without Borders, Slovenian Library Association

Abstract

Reading projects are an important factor in reading promotion. Some of the projects that promote reading are Reading without Borders, Growing up with a Book, Book Night, National Month of Joint Reading, Reading Together, and many others. The Reading without Borders project dates back to 2013, which the European reading promotion organization EU READ declared the European Year of Reading Aloud. The Reading without Borders project is an international Slovenian-Croatian project led by the Slovenian Library Association and the Croatian Library Association. The project is implemented in school libraries. The purpose of the project is to encourage pupils to make a habit of reading every day, with the aim of developing their reading skills and abilities, different types of literacy, critical thinking, and expanding their vocabulary. The final result of the project is the development of the key competencies of lifelong learning.

Namen projekta je spodbujati učence, da bi jim vsakodnevno branje postalo navada, s cilji razvijanja bralnih veščin in spretnosti, različnih vrst pismenosti, kritičnega mišljenja ter bogatenja besednega zaklada.

Začetki projekta segajo v leto 2013, ki ga je evropska organizacija za promocijo branja EU READ razglasila za evropsko leto glasnega branja.

UVOD

Ker pri svojem delu opažamo, da interes za branje med mladimi iz leta v leto upada in je s starostjo učencev vse nižji, se vedno znova sprašujemo, kako motivirati učence za branje knjig. Med dejavnostmi spodbujanja branja, ki jih na šolah najpogosteje izvajamo, je na prvem mestu tekmovanje za bralno značko z dolgoletno tradicijo, kjer se prav tako srečujemo z vse nižjim številom tekmovalcev, navkljub knjižnim nagradam, gledališkim predstavam in nastopom ustvarjalcev, s katerimi želimo spodbuditi branje. Zato se na šolah vključujemo v vrsto drugih projektov, ki so povezani s spodbujanjem branja, z željo, da bi vanje vključili čim več učencev.

BRALNI PROJEKTI

Bralni projekti predstavljajo pomemben dejavnik spodbujanja branja, saj – kot so ugotovili različni raziskovalci v skladu s teorijo samodoločenosti – imajo pri notranji motivaciji za branje pomembno vlogo kompetentnost, pripadnost in avtonomnost, osebni interes posameznikov ter socialno sodelovanje. Občutek kompetentnosti in pripadnosti razvija notranjo motivacijo ter kritičen odnos do branja pri učencih, vključenih v bralne projekte. Učenci, ki so avtonomni pri svoji izbiri, kažejo večji interes in kreativnost, kar spodbuja razvoj bralne pismenosti (Bucik in Pečjak, 2004).

Med projekti, ki spodbujajo branje, so projekt Branje ne pozna meja, Rastem s knjigo, Noč knjige, Nacionalni mesec skupnega branja, Beremo skupaj, projekt medgeneracijskega in družinskega branja, dejavnosti v mednarodnem mesecu šolskih knjižnic z izmenjavo knjižnih kazalk ter vrsta drugih.

PROJEKT BRANJE NE POZNA MEJA

Projekt Branje ne pozna meja v šolskem letu 2018/19 teče že šesto leto, kar pomeni, da začetki projekta segajo v leto 2013, ki ga je evropska organizacija za promocijo branja EU READ razglasila za evropsko leto glasnega branja. Branje ne pozna meja je mednarodni slovensko-hrvaški projekt, katerega nosilca

sta Sekcija za šolske knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije in Sekcija za šolske knjižnice Hrvatskega knjižničarskega društva. Projekt sta oblikovali Mirjam Dolinar Klavž, knjižničarka na Osnovni šoli bratov Polančičev v Mariboru, ki ga je do leta 2017 tudi vodila, ter Mirjana Čubaković, knjižničarka na Osnovni šoli Budaševo-Topolovac-Gušče pri Sisku na Hrvaškem. Mirjana Čubaković vodi projekt na Hrvaškem, kot koordinatorica pa ji pri tem pomaga Luca Matić, knjižničarka na Osnovni šoli Antuna Nemčića Gostovinskega iz Koprivnice. V šolskem letu 2017/18 sem vodenje projekta v Sloveniji prevzela avtorica prispevka z željo, da projekt uspešno izvajamo in razvijamo še naprej.

NAMEN IN CILJI PROJEKTA

Namen projekta Branje ne pozna meja je spodbujati učence, da bi jim vsakodnevno branje postalo navada, ki bi jim bila v veselje in zadovoljstvo. Cilji projekta so spodbujanje branja na glas, razvijanje bralnih veščin in spretnosti, različnih vrst pismenosti, kritičnega mišljenja, metod raziskovalnega dela in veščin javnega nastopanja, uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije, promocija slovenske mladinske književnosti, jezika, zgodovine in kulture ter bogatenje besednega zaklada. Navedeni cilji omogočajo, da učenci s sodelovanjem v projektu izboljšajo svojo tehniko branja in razumevanja prebranega, obogatijo svoje besedišče in kritično presojo prebrano besedilo. Skozi medpredmetno povezovanje in uporabo modernih metod ter oblik dela učenci spoznavajo književnost in kulturo sosednje države, razvijajo ljubezen do pisane besede in promovirajo lastno narodno identiteto. Končni rezultat projekta pa je razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja.

IZVAJANJE PROJEKTA

Projekta Branje ne pozna meja se izvaja v knjižnicah slovenskih in hrvaških šol. Na začetku šolskega leta republiški koordinatoriki šolam, ki so prvič vključene v projekt, poiščeta partnerske šole, ki se nato dogovorijo o načinu sodelovanja in izvedbi projekta. Slovenski osnovnošolci berejo prevedena dela hrvaške

Končni rezultat projekta je razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja.

Slovenski osnovnošolci berejo prevedena dela hrvaške mladinske književnosti, hrvaški pa prevedena dela slovenske mladinske književnosti, s poudarkom na glasnem branju.

mladinske književnosti, hrvaški pa prevedena dela slovenske mladinske književnosti, s poudarkom na glasnem branju.

V projektu lahko sodelujejo celi razredi ali skupine učencev, na primer učenci, ki obiskujejo dodatni pouk, interesno dejavnost, izbirni predmet hrvaščino ali nadarjeni učenci. Projekt zajema cilje učnih načrtov različnih predmetnih področij. Šolski koordinatorji so knjižničarji, ki lahko sami izvajajo projekt ali pa se povežejo z učitelji mentorji. V projektu učenci preberejo izbrano književno delo in se seznani-jo z njenim avtorjem. Sodelujoči šoli se odloči-ta, kateri učenci bodo vključeni v projekt in ka-tero književno delo bodo brali. Na zaključnem srečanju hrvaški in slovenski učenci predstavijo svojo šolo in kraj, iz katerega prihajajo, knjigo, ki so jo prebrali in njenega avtorja ter aktivno-sti, ki so jih v projektu izvajali. V medsebojnem druženju se bolje spoznajo, izmenjajo svoje iz-kušnje in vtise. Šola, ki gosti zaključno srečanje, za učence organizira ogled kulturno zgodovin-skih znamenitosti svojega kraja.

Projekt se lahko izvaja pri urah rednega pouka, izbirnega predmeta, interesne dejavnosti, dodatnega pouka, dela z nadarjenimi učenci ali razširjenega programa (RaP). Izberemo lahko različne metode dela, na primer sodelovalno učenje, timsko delo, delo v dvojicah, lahko pa ga izvajamo v obliki delavnic.

V projektu se najpogosteje srečujemo s po-manjkanjem primernih knjig za branje, saj se slovenske založbe redko odločajo za prevode

hrvaških avtorjev. Knjige, ki jih imamo v šol-skih knjižnicah, pa so največkrat zastarele in učencem nezanimive. Velikokrat je težava tudi financiranje prevoza učencev na zaključno sre-čanje, zlasti če gre za bolj oddaljeno partner-sko šolo. Nekatere šole so težavo rešile tako, da zaključno srečanje izvedejo preko Skypa, kar pa seveda ne more nadomestiti pristnega osebnega stika.

Dosežke učencev lahko spremljamo na podlagi izdelanega portfolia projekta, objav njihovih dosežkov na šolski spletni strani ali v lokal-nih medijih. Ob koncu šolskega leta šolski koordinatorji napišejo poročilo o izvajanju projekta, ki je skupaj s fotografijami objavljeno na spletni strani projekta. Poročilo služi tudi kot dokazilo za izdajo potrdila šolskim koor-dinatorjem in mentorjem. Vse stroške, nastale s sodelovanjem v projektu, krijejo sodelujoče šole same s pomočjo sponzorjev ali lokalne skupnosti.

Učenci slovenskih šol najpogosteje berejo knjige Zvonimirja Baloga, Grigorja Viteza, Bo-židarja Prosenjaka in drugih hrvaških avtorjev, katerih dela imamo na knjižnih policah šolskih knjižnic. Pri izbirnem predmetu hrvaščine so učenci Osnovne šole borcev za severno mejo iz Maribora brali delo Silvije Šesto *Debela* v hrvaškem jeziku in si v zagrebškem gledališču ogledali istoimensko predstavo. Med hrvaški-mi osnovnošolci sta priljubljeni avtorici Janja Vidmar in Desa Muck, saj hrvaške založbe izdajajo dela sodobne slovenske mladinske književnosti.

šolsko leto	število sodelujočih šol	število knjižničarjev	število mentorjev	število učencev
2013/14	2	-	-	-
2014/15	12	-	-	-
2015/16	48	49	75	1243
2016/17	68	65	105	1625
2017/18	51	52	74	1269
2018/19	50	53	68	1246

Tabela 1: Projekt Branje ne pozna meja v številkah

IZVAJANJE PROJEKTA V OSNOVNI ŠOLI STARŠE

V Osnovni šoli Starše smo se prvič vključili v projekt Branje ne pozna meja v šolskem letu 2015/16. Povezali smo se z osnovno šolo v Donji Voči na Hrvaškem, s katero tudi sicer sodelujemo, saj sta občini Starše in Donja Voća pobrateni. V tem letu so učenci 7. razreda pri dodatnem pouku slovenščine brali knjigo z naslovom *Zgodba o kravati* hrvaškega avtorja Božidarja Prosenjaka, njihovi hrvaški vrstniki pa *Groznovilco v Hudi hosti* slovenske pisateljice Jane Bauer. Ob zaključku projekta, ki smo ga 23. junija 2016 pripravili v Staršah, so učenci izvedli dramatizacijo prebranega dela in s pomočjo projekcije predstavili avtorja, svoj domači kraj in šolo. V ustvarjalni delavnici so oblikovali promocijske plakate. Srečanje smo zaključili z obiskom srednjeveške vasi, kjer so učenci spoznali tehniko tiska, kaligrafijo, opravo srednjeveškega viteza in delo kovača, ter z ogledom muzejskih zbirk ptujskega gradu. Naslednje leto smo s projektom nadaljevali. Vanj so bili ponovno vključeni naši sedmošolci, ki so brali poezijo Zvonimirja Baloga, objavljeno v zbirki z naslovom *Jaz, osel*, njihovi hrvaški vrstniki pa so prebirali pesmi Otona Župančiča. Projekt smo zaključili 29. maja 2017 na Osnovni šoli v Donji Voči, kjer so učenci predstavili pesnika in izbrane pesmi, ki so jih brali v projektu, ustvarjali v delavnici ter si ogledali dvorec Trakoščan. V šolskem letu 2017/18 so učenci brali knjigo *Omiški gusarji* Alojza Majetića in hrvaški prevod Bratovščine sinjega galeba Toneta Seliškarja. V

tem letu smo bili gostitelji zaključnega srečanja, ki smo ga izvedli 20. aprila 2018 z ogledom zbirk v Pokrajinskem muzeju Maribor in mestnih znamenitosti, predstavitvami učencev ter ustvarjalno delavnico izdelave knjižnih kazal. V lanskem šolskem letu so učenci dramatizirali delo Sanje Pilič z naslovom *Sem se zaljubila*, njihovi hrvaški vrstniki pa so se ukvarjali s problematiko, ki jo obravnava Janja Vidmar v *Debeluški*. Lanskoletni projekt smo zaključili 18. decembra 2019 s predstavitvijo dela ter z ogledom knjižnice in kulturno-zgodovinskih znamenitosti Varaždina.

SKLEP

Projekt Branje ne pozna meja, ki se izvaja v šolskih knjižnicah, je pomemben dejavnik spodbujanja branja mladinskega leposlovja. Nanj vplivajo različne metode in oblike dela, ki se izvajajo v sklopu projekta, ko učenci ob zaključku na izviran način predstavijo prebrano delo in izbranega avtorja, tako da izdelajo plakate, projekcije, odlomek, ki jim je bil najbolj zanimiv, dramatizirajo, predstavijo knjižne junake ali pripravijo delavnico na temo prebrane knjige, kar ne gre brez dobrega razumevanja in kritičnega presojanja prebranega besedila. Navedeni cilji učencem, vključenim v projekt, omogočajo razvoj ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja. Temu pritrjujejo tudi mednarodne raziskave bralne pismenosti, ki ugotavljajo, da so dobri bralni dosežki povezani s šolsko knjižnico, številom knjig v njej, dobrim sodelovanjem šolskih knjižničarjev in učiteljev, bralne klime v šoli ter ne nazadnje s sodelovanjem v različnih bralnih projektih. ●

Viri in literatura

Bucik, N., Pečjak, S. (2004). Učenčev izbor – ključ do motivacije za branje? V: *Otrok in knjiga*, letnik 31, številka 60. Pridobljeno 25. 2. 2019 s spletne strani: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-9GSBQ2BJ>.

Čitanje ne pozna granice/Branje ne pozna meja. Pridobljeno 25. 2. 2019 s spletne strani:

<https://citanjenepoznajegrance.weebly.com>.

Kavčič, S. (2012). *Bralna motivacija pri pouku v šoli* (diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 25. 2. 2019 s spletne strani: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1435/1/SIMONA_KAVCIC_DIPLOMA.pdf.

LEONIDA BABIČ, prof. zg. in geo, je zaposlena kot šolska knjižničarka na Osnovni šoli Starše. Naslov: Osnovna šola Starše, Starše 5, 2205 Starše
E-naslov: leonida.babic@guest.arnes.si